

Kierownik Zakładu Humanistycznych Nauk Farmaceutycznych

Studium Nauk Humanistycznych i Społecznych

Uniwersytetu Medycznego im. Piastów Śląskich we Wrocławiu

Recenzja poprawionej wersji pracy doktorskiej

Mgr Karoliny Dobrzyńskiej pt.

Dyskurs na temat propinacji w okresie reform uwłaszczeniowych w Galicji

Częstochowa 2023

Problematyka historii medycyny i opieki zdrowotnej w XIX wieku jest głównym przedmiotem moich badań naukowych i publikacji. Jestem więc osobą kompetentną w zakresie tematyki poruszanej przez doktorantkę w jej dysertacji doktorskiej. Oświadczam też, że nie występuje konflikt interesów między mną a promotorem pracy doktorskiej i zatrudniającą go instytucją, ani między mną a doktorantką. Nie realizowałam w ostatnich latach wspólnie z promotorem recenzowanego doktoratu projektów badawczych, ani nie wykonywałam recenzji zgłaszanych przez niego projektów grantów.

Ocena celowości podjęcia badań nad tematem wybranym przez doktorantkę

Założeniem przyjętym przez doktorantkę było przedstawienie - na podstawie odpowiednio dobranego korpusu źródeł i umożliwiającego ich właściwą analizę piśmiennictwa specjalistycznego – struktury dyskursu dotyczącego problemu propinacji. Autorka zamierzała zbadać, czy i w jaki sposób reformy uwłaszczeniowe przeprowadzone w połowie XIX wieku w Galicji wpłynęły na kształtowanie się ram tego dyskursu oraz na występujące w nim argumenty. Głównym zagadnieniem rozważanym w dysertacji przez Autorkę była analiza możliwości zniesienia propinacji i odtworzenie argumentacji zwolenników i przeciwników tego rozwiązania. Celowość podjęcia badań nad tymi problemami uważam za uzasadnioną. Pomimo tego, że temat propinacji był już wielokrotnie i w różnych aspektach podejmowany w polskim piśmiennictwie historycznym i historyczno-medycznym, zamierzenie przyjęte do realizacji przez doktorantkę ma charakter oryginalny.

Ocena sposobu sformułowania celu pracy, obszaru badań oraz cezur czasowych

Celem pracy doktorskiej, sformułowanym przez doktorantkę we Wstępie (s. 10), było ukazanie panoramy stanowisk występujących w dyskusji na temat zniesienia propinacji, przedstawienie argumentów wysuwanych przez członków stronnictw zasiadających w Sejmie Krajowym, a także stanowisk innych uczestników debat propinacyjnych odbywających się w Galicji w tym samym czasie.

Doktorantka zamierzała wykazać, że w stanowiskach zajmowanych w sprawie propinacji przez członków różnych ugrupowań społecznych i stronnictw politycznych znajdowało odzwierciedlenie różnicowanie wynikające z pozycji społecznej, zajmowanej przez autorów poszczególnych wypowiedzi. Różne poglądy na temat propinacji zamierzała wpisać w szerszy kontekst społeczny, obejmujący stosunki społeczne i polityczne oraz warunki ekonomiczne. Metodą, na której oparła swoją dysertację, była analiza dyskursu. Doktorantka zamierzała powiązać poglądy konkretnych postaci z ich interesami, które wypowiedzi te miały odzwierciedlać. Wypowiedzi te były więc analizowane pod kątem ukazania zawartej w niej intencjonalności ich autorów. Cel dysertacji uznaję za sformułowany w sposób prawidłowy. Doktorantka w poprawny sposób definiuje także obszar badań, jak również ich ramy czasowe (s. 10-12). Nie budzą one moich zastrzeżeń.

Struktura recenzowanej dysertacji

Recenzowana praca, o objętości 192 stron, składa się ze wstępu, trzech rozdziałów, zakończenia, bibliografii i spisu ilustracji. Wstęp poprzedza wykaz występujących w dysertacji skrótów.

We wstępie Autorka formułuje cel poznawczy doktoratu, przedstawia obszar badań i ich cezurę, omawia treść poszczególnych części pracy; opisuje zastosowaną przez siebie metodę oraz definicje pojęć. Przedstawia także źródła i opracowania, z których będzie korzystała oraz odnosi się do dotychczasowego piśmiennictwa. Uzasadnia także oryginalność własnej pracy. W rozdziale I, zatytułowanym *Propinacja*, doktorantka zawarła trzy podrozdziały: 1.1. *Pojęcie propinacji w historiografii polskiej*; 1.2. *Dochód z propinacji i wysokość spożycia alkoholu*; 1.3. *Bractwa Trzeźwości – czyli walka z alkoholizmem*. Rozdział II, zatytułowany *Publicystyka*, ma strukturę zwartą, doktorantka nie wyróżnia w nim podrozdziałów. W rozdziale III, pt. *Władze wobec propinacji*, podrozdziały pojawiają się ponownie. Jest ich trzy: 3.1. *Ustrój władzy Galicji i Lodomerii*; 3.2. *Problem propinacji*; 3.3. *Wnioski*. Doktorat wieńczy *Zakończenie*, w którym doktorantka dokonuje podsumowania swoich badań nad analizowanym w dysertacji zagadnieniem.

Strukturę pracy uznaję za poprawną, objętość poszczególnych części za wyważoną i uzasadnioną pod względem merytorycznym. W pracy nie stwierdzam występowania fragmentów nie związanych z głównym tematem dysertacji lub drobiazgowego omawiania nieistotnych dla realizacji celu poznawczego pracy szczegółów, mających jedynie zwiększyć objętość pracy. Autorka panuje nad treścią dysertacji. Posługuje się poprawnym stylem, formułuje swoje opinie w sposób sprawny i przekonujący. Konstrukcję pracy uznaję za właściwą.

Ocena podstawy źródłowej i piśmiennictwa

Praca została oparta na źródłach zgromadzonych w Archiwum Archidiecezjalnym w Poznaniu, Archiwum Państwowym w Krakowie, Archiwum Państwowym w Katowicach, Bibliotece Książąt Czartoryskich, Bibliotece Narodowej w Warszawie, Muzeum Czartoryskich w Krakowie, Archiwum

Urzędów Dominialnych 1820-1837. Autorka korzysta także z Dziennika Ustaw i Rozporządzeń Krajowych, Dziennika Ustaw Państwa oraz Stenograficznych Sprawozdań z posiedzeń Sejmu Krajowego. Kandydatka korzysta ponadto ze źródeł drukowanych oraz artykułów z czasopism: „Czas”, „Dziennik Polski”, „Dziennik Rządowy Rzeczypospolitej Polskiej”, „Gazeta Lwowska”, „Gazeta Narodowa”, „Gazeta Robotnicza”, „Głos Tarnowski”, „Krakus – pismo dla ludu”, „Orędownik Naukowy”, „Piorun”, „Przegląd Sądowy i Administracyjny”, „Przyjaciel Ludu”, „Nowości Ilustrowane”, „Szczutek”, „Tygodnik Ziemi Sanockiej”. Podstawą dysertacji są także opracowania. Ich lista obejmuje 156 pozycji.

Podstawę źródłową dysertacji uznaję za dobraną w sposób właściwy, umożliwiającą zrealizowanie celu poznawczego pracy. Wybrane przez doktorantkę piśmiennictwo umożliwia osadzenie analizy źródeł w odpowiednim kontekście historycznym i historiograficznym.

Ocena wartości naukowej recenzowanej pracy

Za główną wartość recenzowanej dysertacji uznaję przedstawienie szerokiej panoramy argumentów występujących w polskim dyskursie propinacyjnym w Galicji. Doktorantka wydobyla w sposób umiejętny występujące w tym dyskursie stanowiska i dokonała ich oceny. Ukazała także granice dyskursu, który analizowała.

Wartością pracy jest także analiza uwarunkowań historycznych, które doprowadziły do ukształtowania się przywileju propinacyjnego i jego utrzymywania się w I RP oraz w okresie rozbiorów. Doktorantka słusznie wskazuje na ścisły związek tego przywileju ze strukturą społeczną występującą w Rzeczypospolitej, opartą na prawnej i ekonomicznej dominacji szlachty, trafnie ocenia także intencje władz zaborczych, które zmierzając do zachowania dotychczasowego porządku społecznego nie wprowadziły od razu po rozbiorach likwidacji przywilejów propinacyjnych. Umożliwiło to utrzymanie przez członków warstwy szlacheckiej dotychczasowych źródeł zysku, które miały trwały udział w ich ogólnym wolumenie dochodów, szczególnie na obszarach nisko zurbanizowanych i słabiej rozwiniętych gospodarczo. Polska szlachta uzyskała przywilej propinacyjny już w XV w. i nie zamierzała się go zrzekać. Autorka trafnie zauważa (s. 31-32), że w 2 połowie XIX w. szlachta zderzyła się w swoich interesach gospodarczych z intencjonalną działalnością państwa austriackiego, które aktywnie wkraczało w obszar działalności gospodarczej, zmierzając do objęcia go pełną kontrolą. W 1866 r. zostało wydane rozporządzenie Namiestnictwa dotyczące propinacji. Do 1914 r. sytuacja prawna w zakresie prawa propinacji ulegała w Galicji dalszym zmianom, które doktorantka umiejętnie charakteryzuje. Kierunek zmian był wyznaczony w ten sposób, że podlegający wcześniej różnego rodzaju feudalnym przymusom chłop miał zostać zastąpiony przez obywatela dysponującego w sposób dowolny własnymi dochodami, płacącego państwowe podatki i mającego wolność wyboru w zakresie miejsca i zakresu konsumpcji. Powyższy standard, charakterystyczny dla gospodarki rynkowej, był nie do pogodzenia z utrzymaniem przywilejów ograniczających wolność konsumpcji i przyznających

szlachcie w zakresie handlu alkoholem pozycję monopolistyczną. W rozdziale I dysertacji Doktorantka obszernie przedstawia ewolucję prawa dotyczącego produkcji i dystrybucji alkoholu. Korzysta w tym celu z właściwie dobranego piśmiennictwa, które w umiejętny sposób wykorzystuje. Wyprowadzone przez nią wnioski uznaje za sformułowane właściwie. Występujący w związku z przywilejem propinacyjnym przymus konsumpcyjny przyczynił się w trakcie ponad 300 lat swojego obowiązywania do trwałego ukształtowania się stosunków społecznych na wsi polskiej. Ich istotą było ograniczenie podmiotowych uprawnień chłopów, a zarazem sprzężenie konsumpcji alkoholu z wieloma obszarami codziennego życia. „Propinacja wyznaczała granice wolności i ogniskowała formy chłopskiego oporu” (s. 42). Doktorantka obszernie przedstawia obecność alkoholu w obyczajowości wsi (s. 43 i dalsze), podkreślając zarazem beneficjenta tej sytuacji – tj. szlachtę. Autorka stwierdza: „Chłop nie miał wyboru. Praca była obowiązkowa, odbiór gorzałki także” (s. 46). Z tej zależności mogła go uwolnić tylko ingerencja państwa, która miała miejsce w 2 połowie XIX w., nie bez sprzeciwu dotychczasowych beneficjentów.

W obszerny i udokumentowany sposób Doktorantka przedstawia kwestie związane z dochodami szlachty uzyskiwanymi z propinacji i umiejętnie łączy ten fakt z trudnościami, które napotykały na wsi galicyjskiej ruchy trzeźwościowe. W XIX w., dopóki obowiązywało prawo propinacji, nie istniały w Galicji regulacje prawne, które mogłyby wspierać walkę z alkoholizmem. Dla przeciwników ruchu trzeźwościowego nie był on formą wyzwolenia z nałogu, ale rodzajem ograniczenia wolności osobistej (s. 65). Pomimo wsparcia duchowieństwa ruchy trzeźwościowe na wsi napotykały przeciwdziałania szlachty, zainteresowanej utrzymaniem swoich przywilejów. Doktorantka przytacza na podstawie piśmiennictwa przykłady działań przedstawicieli kleru, którym udawało się propagować abstynencję, a także utrudnienia, na jakie działania te napotykały. Ukazuje także historię bractw trzeźwości jako ważnego elementu kształtowania postaw społecznych wobec spożywania alkoholu (s. 66 i dalsze).

Od s. 75 dysertacji zaczyna się analiza źródeł, przeprowadzana w celu wydobycia z nich alternatywnych względem siebie przykładów dyskursu dotyczącego propinacji. Autorka zauważa, że na terenie Galicji prawo propinacji utrzymało się najdłużej wśród obszarów I RP podzielonych między zaborców (s. 76), a walka o zniesienie przywileju propinacyjnego okazała się szczególnie trudna ze względu na aktywne przeciwdziałanie jego dotychczasowych beneficjentów. Ze względu na niski stopień uprzemysłowienia możliwe było utrzymywanie (bez obawy o możliwość powodowania wypadków przy pracy w kopalniach i fabrykach) wysokiego spożycia alkoholu. Jedna karczma przypadała w Galicji przeciętnie na ok. 230 mieszkańców, a w niektórych rejonach nawet na 120 (s. 77). Sprzedaż alkoholu przynosiła więc ogromne zyski, z których beneficjenci przywileju propinacyjnego nie chcieli rezygnować. Autorka wydobywa ze źródeł różne rodzaje argumentacji dotyczącej możliwości zniesienia propinacji. Nie koncentruje się na sylwetkach dziennikarzy piszących poświęcone tej kwestii artykuły, tym bardziej, że wiele tekstów, które przytacza ma charakter

anonimowy. Wymienia jednak postacie aktywnych działaczy społecznych, których zaangażowanie w kwestię zniesienia propinacji i popularyzacji ruchu trzeźwościowego miało charakter czynny i osobisty (np. Stanisława Szczepanowskiego, s. 80-81, Stanisława Stojałowskiego, s. 86, Bolesława Wysloucha, s. 87, Jana Stapińskiego, s. 87, Bronisław Markiewicza, s. 102 i in.). Autorka ukazuje 1848, 1875 i 1889 r. jako etapy w historii prawa propinacji na terytorium Galicji. Następstwem wprowadzonych uregulowań było ustalenie dominacji państwa nad produkcją i dystrybucją alkoholu, a także uznanie prawa nabywców do wolności konsumpcji. Zniesienie przywilejów propinacyjnych odbyło się w Galicji za odszkodowaniem, które było wypłacane dotychczasowym beneficjentom aż do 1910 r. Umożliwiło to podtrzymanie dotychczasowej struktury społecznej Galicji.

Od s. 109 doktoratu rozpoczyna się analiza źródeł w celu ukazania stosunku władz galicyjskich wobec propinacji. Autorka omawia ustrój Galicji i Lodomerii (s. 110 i dalsze), przedstawiając związany z tym podział kompetencji dotyczących kwestii ekonomicznych i społecznych. Rozdział przedstawia poglądy i działalność polskich polityków, zaangażowanych w problemy dystrybucji alkoholu i propinacji (Juliana Dunajewskiego, Kazimierza Badeniego, Artura Potockiego, Floriana Ziemiałkowskiego, Filipa Zaleskiego i in.), wpisując ich aktywność w kontekst ogólnoaustriacki, w tym zasady reformy uwłaszczeniowej realizowanej przez władze w zaborze austriackim od 1848 do 1853 r. Podstawą tej reformy była idea wykupu uprawnień posiadanych przez dotychczasowych beneficjentów, tj. szlachtę. Na tej samej zasadzie przeprowadzono likwidację prawa propinacji.

Na s. 170-175 doktoratu znajduje się Zakończenie, w którym Autorka dokonuje podsumowania swoich wywodów. Jej tezy są zasadniczo słuszne, choć można by je przedstawić bardziej obszernie.

Wartość pracy podnoszą liczne zamieszczone w niej ryciny (s. 37, 38, 45, 61, 63, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 97, 99, 101, 111, 114, 116, 119, 124. 162 i in.).

Uwagi krytyczne

Do treści pracy mam kilka uwag krytycznych. Nie zmniejszają one jednak ogólnie pozytywnej oceny dysertacji, która spełnia wymogi stawiane pracom doktorskim. W przypadku skierowania pracy do druku lub zamiaru opublikowania fragmentów doktoratu w postaci oddzielnych artykułów, sugeruję wprowadzenie podanych niżej poprawek:

1. Skorygowania wymaga interpunkcja, szczególnie w przypadku zdań wielokrotnie złożonych. Skorygować należy również występujące w tekście pracy usterki literowe. Ujednolicenia wymaga także sposób zapisu przypisów, w którym brak jest systematyczności.

2. Na s. 14-16 Autorka przedstawia metodę, którą będzie się w pracy posługiwać. Ma nią być analiza dyskursu, pojęcia wprowadzonego przez francuskiego antropologa kultury Michaela Foucaulta. Pojęcie dyskursu ma jednak w piśmiennictwie historycznym i antropologicznym rozmaite konotacje, których

Autorka nie wydaje się do końca świadoma, a przynajmniej nie ujawnia tego w tekście wstępu. W oryginalnej wersji poglądów francuskiego antropologa analiza dyskursu jest bowiem przeprowadzana bez przykładania większego znaczenia do kwestii podmiotowych, tj. tego, kto, w jakim kontekście i dlaczego dane treści wypowiada. Istotne jest przede wszystkim to, że dane treści się pojawiają w danym okresie historycznym, że właśnie wówczas się o nich mówi. Pojęciem dyskursu posługują się jednak także badacze, którzy są zainteresowani podmiotowymi aspektami dyskursu, tj. autorstwem analizowanych przez siebie tekstów i uwarunkowaniami, które mogły wpłynąć na wyrażanie przez ich autorów takiej a nie innej argumentacji. To drugie ujęcie dyskursu występuje właśnie w recenzowanej pracy. Autorka jednak nie wskazuje, że interpretacja pojęcia dyskursu może mieć charakter tak zróżnicowany, ani nie odwołuje się do prac wcześniejszych historyków, którzy prowadzą badania źródeł przykładając dużą uwagę do podmiotowych aspektów dyskursu. W przypadku skierowania pracy do druku lub zamiaru publikacji części pracy w formie artykułów, fragment dotyczący pojęcia dyskursu należy doprecyzować. Nie wystarczy odniesienie się doktorantki do poglądów prof. Zdzisława Gajdy (s. 16), który uznaje pojęcie dyskursu za niestabilne i mało precyzyjne. Autorka powinna wyraźnie sprecyzować swoje własne stanowisko. Skoro Autorka zamierza korzystać z pojęcia dyskursu, nieprecyzyjnego i o wielu możliwych konotacjach, powinna dokładnie wyjaśnić, które rozumienie tego pojęcia akceptuje. Zalecam skorzystanie z mojej książki pt. *Medycyna w historii i kulturze*, Warszawa 2026, w której precyzuję różnice w interpretowaniu pojęcia dyskursu przez samego Foucaulta i jego krytyków.

W poprawionej wersji Doktorantka zrealizowała moją uwagę. Przedstawiła różne możliwości rozumienia pojęcia dyskurs oraz wskazała (na s. 18, drugi akapit), którą z nich będzie stosowała w recenzowanej pracy. Na s. 17 występuje błąd w nazwisku przytaczanego autora. Jest: Jarosław Saka, winni być: Jarosław Sak.

3. Na s. 19 wers 2 – brak w tekście nazwiska Jakuba Szymkiewicza. Występuje samo imię.

Autorka wprowadziła w poprawionej wersji brakujące imię (s. 22, wers 9 od góry).

4. Na s. 50-51 Autorka omawia proces znoszenia propinacji na ziemiach polskich kontrolowanych przez trzech zaborców. Opis ten należałoby uporządkować pod względem chronologicznym.

Autorka uporządkowała opis procesu znoszenia propinacji, wg mojej uwagi wyrażonej powyżej.

5. Na s. 54 i dalszych Autorka omawia funkcjonowanie przywilejów propinacyjnych na ziemiach polskich w okresie rozbiorów. Należałoby lepiej uporządkować ten opis pod względem chronologicznym i rzeczowym, aby wykazać jego wewnętrzną logikę. Umożliwiłoby to przedstawienie w bardziej wyrazisty sposób, kiedy i dlaczego władze każdego z państw zaborczych zdecydowały się na ograniczenie i likwidację przywilejów propinacyjnych, o czym doktorantka wspomina na s. 50-51.

Autorka zrealizowała w poprawionej wersji moją uwagę wyrażoną wyżej.

6. Na s. 56 Autorka stwierdza istnienie istotnych różnic w dochodach z propinacji uzyskiwanych na poszczególnych obszarach ziem polskich. Na Mazowszu i w Wielkopolsce wynosiły one od 50 do 60% ogólnych dochodów z dóbr szlacheckich, w Małopolsce ok. 30% dochodów dworskich. Równocześnie na Śląsku był to bardzo niewielki odsetek dochodów dworskich. Należałoby wyjaśnić przyczyny tego zróżnicowania.

W poprawionej wersji autorka uporządkowała opis, ale mogłaby bardziej wyraźnie opisać przyczyny zróżnicowania wysokości dochodów z propinacji na różnych obszarach ziem polskich, wskazując ta fakt, iż na obszarach wysoko zurbanizowanych, w których duża część ludności utrzymywała się z pracy w przemyśle (wymagającej stałej sprawności umysłowej i koncentracji), konsumpcja alkoholu była niższa, niż na obszarach wiejskich.

7. Na s. 61 Autorka błędnie podaje imię profesora Uniwersytetu Krakowskiego, autora dzieła *O pijaństwie...* Był nim Fryderyk Hechell, a nie jak podaje doktorantka Franciszek.

Autorka poprawiła błąd, w poprawionej wersji na s. 94.

8. Na s. 62, przypis 186, Autorka błędnie podaje nazwisko współredaktora książki pt. *Ciało, choroby i praktyki lecznicze...* Współautorem tym jest dr Mateusz Dąsał, a nie Dąsala. Ten sam błąd powtarza się w wykazie piśmiennictwa.

Autorka poprawiła błąd, w poprawionej wersji na s. 95.

9. Na s. 72 Autorka stwierdza, że wśród mieszkańców Śląska Górnego i Cieszyńskiego znacznie rzadziej niż na innych obszarach ziem polskich występowało pijaństwo. Należałoby to skomentować, odwołując się do faktu, iż gospodarka przemysłowa ze względu na swoje większe zaawansowanie technologiczne nie sprzyja spożywaniu alkoholu, ponieważ pijaństwo powoduje potencjalny wzrost liczby wypadków. Nie jest więc tak, jak podaje doktorantka powołując się na źródło z 1877 r., że przeszkodą dla rozwoju bractw trzeźwości na Śląsku był przede wszystkim Kulturkampf z jego tendencją do ograniczania działalności wszelkich stowarzyszeń katolickich. Główną przyczyną wydaje się być fakt, iż zatrudniona w przemyśle i górnictwie ludność Śląska spożywała w ogóle znacznie mniej alkoholu, niż rolnicy. Nie było więc obiektywnej potrzeby rozwijania wśród robotników takich bractw. Organizacją czasu wolnego robotników zajęły się w końcu XIX w. stowarzyszenia sportowe i organizacje turystyczne. Ich działalność nie propagowała wprawdzie abstynencji, ale wzorce siły i sprawności fizycznej, wydolności oraz krzepcy. Nie dało się pogodzić tych wzorców z systematycznym spożywaniem alkoholu, co prowadziło do ograniczenia poziomu jego spożycia wśród robotników fabrycznych uczestniczących w stowarzyszeniach sportowych lub organizacjach turystycznych.

Autorka zrealizowała moją uwagę, w poprawionej wersji na s. 111.

10. Na s. 82 Autorka umieszcza cytat, datując go na 1875 r. Na s. 78 zamieszcza cytat bardzo zbliżony, datując go na 1880. Jeżeli nie jest to błąd, należałoby to jakoś skomentować, wskazując na posługiwanie się przez dziennikarzy taką samą argumentacją.

Autorka zrealizowała moją uwagę, w poprawionej wersji na s. 127.

11. Na s. 102 Autorka pisze, że w 1844 r. zakazano w Galicji zakładania i prowadzenia pod auspicjami Kościoła katolickiego towarzystw trzeźwości. Ponieważ jednak w kolejnych dekadach XIX w. katolickie towarzystwa trzeźwości jednak aktywnie działały, należało podać, kiedy zakaz ten został cofnięty.

Autorka zrealizowała moją uwagę, w poprawionej wersji na s. 153.

12. Na s. 155 i 156 powtarza się ten sam cytat. Na s. 163 występuje cytat, który Autorka przytaczała już wcześniej. Należy uporządkować cytowania eliminując powtórzenia.

Autorka zrealizowała moją uwagę.

13. W Zakończeniu pracy doktorskiej warto było jeszcze raz wymienić najważniejszych uczestników galicyjskiego dyskursu na temat propinacji, ukazując podobieństwa i uwypuklając różnice w ich poglądach. W ten sposób bardziej wyraźnie można było przedstawić granice dyskursu, poza które uczestnicy reprezentujący warstwę beneficjentów przywileju propinacyjnego (politycy) nie występowali. Granice te były określone przez niekwestionowany charakter prawa własności. Jeżeli własność ta miała zostać w jakimś stopniu umniejszona lub ograniczona przez regulacje państwowe, to uczestnicy tego odłamu dyskursu uznawali to za możliwe jedynie za odszkodowaniem, proporcjonalnym do wielkości posiadanych zasobów. Zachowywano w ten sposób trwałość struktury społecznej, utrzymując w niej pozycję dotychczasowych beneficjentów. Wobec dominacji szlachty w strukturze społecznej i politycznej Galicji poglądy nawiązujące do innych typów argumentacji (inne odłamy dyskursu) miały ograniczoną szansę popularyzacji. Pojawiały się jedynie w dyskursie prasowym i publicystycznym, co doktorantka zauważa, jednak nie miały do 1914 r. większego wpływu na ustawodawstwo.

Autorka zrealizowała moje zalecenia, w poprawionej wersji na s. 249-255.

KONKLUZJA

Reasumując, wyrażam opinię, że dysertacja doktorska Pani mgr Karoliny Dobrzyńskiej pt. *Dyskurs na temat propinacji w okresie reform uwłaszczeniowych w Galicji* odpowiada wymogom stawianym rozprawom doktorskim w świetle Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym. Realizuje jednocześnie zakładane do osiągnięcia efekty kształcenia, a tym samym daje podstawę do dopuszczenia

jej Autorki do dalszych etapów w przewodzie doktorskim. Na tej podstawie wnioskuję o dopuszczenie Pani Karoliny Dobrzyńskiej do publicznej obrony dysertacji doktorskiej.

Prof. dr hab. Bożena Płonka-Syroka

Weryfikacja wprowadzenia zalecanych poprawek: 19.04.2023

Prof. dr hab. Bożena Płonka-Syroka

B. Płonka-Syroka